

Ladislav Verner

ČESKO KVŮLI LEVNÉ PRÁCI HLOUPNE

Tuzemská ekonomika během let přichází o to nejcennější, co má: šikovné lidi. Firmy nejsou schopny nabídnout zahraničním zákazníkům kvalitní finální produkt. „Ve výsledku máme drtivou část populace s velmi malými příjmy bez šance stát se střední třídou, která ve vyspělých ekonomikách tvoří její jádro,“ říká majitel strojírenské firmy Soma Ladislav Verner, jenž se loni umístil v top 10 nejlepších manažerů Česka.

Jaroslav Bukovský
Foto Anna Vačková

Česká měna je opět volná bez toho, že by její výši určovala národní banka. Soma většinu produkce vyváží, obáváte se o byznys?

Vůbec, síla koruny je tématem především pro subdodavatelské firmy montující výrobky pro své zahraniční partnery. My máme tu výhodu, že děláme finální výrobky pro koncové uživatele, takže máme trochu více svobody. Navíc koruna se zatím ani k většímu posilování nemá, a ačkoli se jako důvod obvykle uvádí zástupy spekulantů, podle mě současný kurz odpovídá skutečné úrovni české ekonomiky, která je, s dovolením, ve srahu.

Všichni ale tvrdí opak.

Všichni to totiž posuzují podle parametrů, kterým se na Západě smějí. Třeba velmi nízká nezaměstnanost. Ta je ale mnohdy vykoupena miliardami poskytnutých investičních pobídek a výsledkem je práce, kde děláte sedm pohybů každý den, každý měsíc, každý rok, co tam budete. Vůbec nic tam nepotřebujete umět. Česká montovna už dokázala lidi zdegenerovat a trpí tím celá společnost. Kde je nízká přidaná hodnota činností, tak společnost hloupne. Skoro čtyři roky se to drželo uměle stanoveným kurzem. Kdyby nedevalvovali korunu, tak některé firmy odešly.

Takže český um a vzdělání se stávají legendou?

Absolutní. Určité procento lidí jsou skuteční odborníci, ale je jich málo. Trpí tím, že poptávka je hlavně po těch nejjednodušších pracích. Česku chybí hrdost a kvalita lidí, neumíte si představit, kdo chodí z vysokých škol a průmyslovek, ani maturitu by dříve neudělali. Navíc není pravda, že chybějí technické profese, jak se všude říká. Stejně by v budoucnu nenašli práci, pokud by jich ze škol vyšlo tolik, kolik se nyní žádá. Protože sofistikovanější profese si zahraniční firmy nechají převážně u sebe.

Shodil jste ze stolu vlastnosti, které se lidem této země obvykle přikládají. V čem je tedy tahle ekonomika dobrá?

LADISLAV VERNER (60)

Vystudoval Vysoké učení technické v Brně. Od roku 1981 působil devět let jako vývojový konstruktér a vedoucí projektant divize jednoúčelových strojů v Tesle Lanškroun, od roku 1990 se stal jejím ředitelem. O dva roky později divizi s celkem 330 zaměstnanci koupil na úvěr 43 milionů korun. Je ženatý, má dvě děti.

Kdokoli si musí upřímně přiznat, že Česko dneska už nemá žádnou konkurenční výhodu. Cena práce je tu nějakou konkurenční výhodou? Tam, kde by byla, tedy primárně vývoj a výzkum, tak ten tu převážně není. A montážníci, svářeči nebo lidé u lisů jsou čtyřikrát dražší než na Ukrajině. A nikdy tady od těch zahraničních firem složitější práce nebude, prostě nepřijde.

Všeobecně přijímané měřítko blahobytu jménem HDP přesto utěšeně roste.

Vtip je v tom, že naopak hrubý národní produkt vytrvale klesá. A ten je právě zrcadlo toho, jaká část přidané hodnoty zůstává v Česku. Ostatně americká JP Morgan nedávno právě kvůli tomu převedla zemi z dobré rodiny rozvinutých ekonomik do těch rozvojových.

Co je to podle vás vlastně přidaná hodnota?

Pro lidi je to stále trochu neprostopatelný termín.

Bez ohledu na ekonomické definice, které hovoří o rozdílu mezi tržbami a přímými náklady, jde jednoduše o lidský um, o nic jiného. V této ekonomice se přitom všechny politické generace řídily heslem, nemusí to být, ale musí to vypadat. Vezměte si nekonečné politické proklamace o podpoře výzkumu a vývoje, inovací a podobně, šlo vždy o prázdné fráze bez praktických efektů.

Kritizujete české montovny, ale sám jste tak přece kdysi také začínal.

Zčásti. V devadesátých letech jsme začínali jako typický subdodavatel pro firmy jako Phillips a jiné, ale postupně jsme dělali více výrobků s vyšší přidanou hodnotou. Ale stále to ještě nebyl náš výrobek, byl to jen produkt podle specifikace zadavatele a bylo možné jej prodat jen jemu. Kolem roku 1999 se pak vyrovnaly tržby z našich finálních výrobků a ze zboží v roli subdodavatele. A já se musel rozhodnout, kudy dál, zda po vlastní ose, nebo pro dodavatele. Volba padla na to vymanit se ze subdodavatelské pasti.

Nemělo tuhle ambici více firem, kterým ale chyběl kapitál nebo trpěly zhroutením tradičních trhů a strategický partner ze Západu byl pro ně poslední šancí, jak to všechno nějak udržet pohromadě?

Strategický partner nikdy nebyl tím, kdo vám podá pomocnou ruku, abyste se v budoucnu mohli postavit na vlastní nohy. Partnerství je definitivita, není v jeho zájmu, abyste se stal posléze jeho silným konkurentem.

TRŽNÍ EKONOMIKA JE BOJ O EXISTENCI. CELOU DOBU BOJUJEME O EXISTENCI TÉHLE FIRMY. BUDU NEJŠŤASTNĚJŠÍ ČLOVĚK NA SVĚTĚ, KDYŽ SE MOJE KONKURENCE DOSTANE DO PROBLÉMŮ. PROŽIJU DOSLOVA PODNIKATELSKÝ ORGASMUS.

rentem, to je nelogické. Tady bylo svatým grálem najít strategického partnera a být dobrým subdodavatelem. Západ chtěl být naopak vždy tím strategickým partnerem. Důsledkem východního přístupu je ovšem struktura společnosti, kde máte úzkou skupinu extrémně bohatých, obdobně úzkou skupinu střední třídy a pak drtivou část populace s velmi malými příjmy, nikoli chudých, nicméně bez nejmenší šance stát se střední třídou, která ve vyspělých ekonomikách tvoří jádro.

Takže partnerství jako přestupní stanice pro nastartování vlastního byznysu nefunguje?

Tržní ekonomika je boj o existenci. Celou dobu bojujeme o existenci téhle firmy. Budu nejšťastnější člověk na světě, když se moje konkurence dostane do problémů, prožiju doslova podnikatelský orgasmus. A strategický partner byl vždycky někdo, kdo byl na počátku konkurentem té které domácí firmy a chtěl se jí primárně zbavit, a to právě partnerstvím.

Strategický partner, ideálně z Německa, je tedy skoro vulgární obrat.

V tržní ekonomice se strategický partner hledá jen ve dvou případech. Buď jste v totálním ekonomickém srabu, anebo máte fantastický nápad, který by vám přes noc mohl někdo vyfouknout, a potřebujete tedy peníze ještě dnes. Role subdodavatele je pasivní, která nikdy a nikde nedovedla hospodářství státu k dlouhodobé prosperitě, ale vždy k chudobě a závislosti na vnějších faktorech. Nicméně řadě tehdejších manažerů peníze na stůl vyhovovaly, strategické záměry z nich měla jen menšina.

Dá se s tím zaběhlým modelem ještě vůbec něco dělat?

Do značné míry je to začarovaný kruh. Pro většinu firem není cesty zpátky. Mají nabrané velké dluhy u bank a jsou existenčně závislé na tom, aby jim zahraniční partner opět poslal tu přesně nadefinovanou práci, která se po nich žádá. Ten německý model podnikání v zahraničí

se jen tak nezmění, i když určitá šance přichází s proměnou automobilového byznysu. S růstem významu elektromobilů zmizí spousta součástek, jako jsou motory, převodovky, spojky a podobně. A tím současným modelem to může otřást. Ale i tak platí, že českou ekonomiku primárně řídí vláda, parlament, Senát.

Takže vidíte jako řešení impulz od státu?

Stát se bojí říct veřejnosti, že jsme nesuverénní, nesvébytný subdodavatel, jehož osud závisí na tom, že nám někdo pošle tu nejméně placenou a na Západě nejméně žádanou práci. Lidé by pak vyšli do ulic. To, co dělá stát teď, jde proti zdravému rozumu. Dává investiční pobídky do toho, co konzervuje a umocňuje ekonomickou tragédii, která tu probíhá. Reptáme proti migraci, proti pár lidem, co by sem měli přijít, ale co ty tisíce lidí, kteří jsou ze zahraničí v těchto firmách, pro které musíme mít zdravotní péči a ubytování, to je nákladově tisíckrát horší.

Dobrá, jak podle vás to české ekonomické drama skončí?

Něco je ve vzduchu, ne tak intenzivně jako v roce 1989, ale je. Právě pro ten fundament, na kterém ekonomika stojí. Jedna z firem v okolí například příští rok přesune skoro třetinu výroby do Bulharska. A budou danit v Bulharsku.

A to bude osud valné většiny české ekonomiky?

Nikdo tu zahraniční kapitál neudrží, pokud někdo blízko nabídne lepší nabídku, třeba na Ukrajině, kde jsou teď zhruba čtvrtinové mzdy. Tam jenom kvůli Rusku teď není politické klima vhodné pro podnikání, jinak by se přesouvalo dál.

Ekonomická krize je tedy podle vás nevyhnutelná? Až ten tranzit montoven přejde přes Česko dál?

Rád bych věřil tomu, že se to nestane, ale řízení této ekonomiky se prostě musí změnit. Dlouho se mluví o tom, že se změní zákon o investičních pobídkách, ale pořád se nic neděje. Dneska to už není o tom, že si podnikatel zvenčí řekne, že je tu o dvě třetiny levnější práce. Je to o tom, že navíc dostane prakticky zaplacenou formou pobídek mzdy na léta dopředu. A pokud budeme chtít, aby tu tyhle firmy zůstaly, musí holt stát propříštět pobídky zachovat. V tom je ta česká past.

Je vývoj v Česku specifický, nebo obdobný ekonomický model vládne i ve srovnatelných zemích bývalého východního bloku?

Koncept byl zhruba všude stejný, komunismus se podepsal na všech v podstatě stejně, lidé přestali mít schopnost tvořit a raději chtěli dělat krátkodobě pro sebe výnosné obchody.

Jakou pověst má ve světě značka Made in Czech?

Vůbec žádnou, ani na Východě ne. Znamená to spíš riziko. Výrobky smontované v Česku se stejně při prodeji mnohdy raději odvezou do Německa k matce, aby klient náhodou nepojal podezření, že byly vyrobeny v Česku. ■